

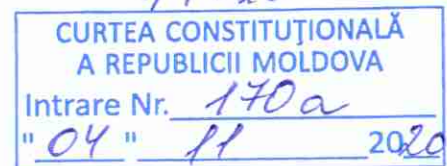
Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Curtea Constituțională a Republicii Moldova

str. Alexandru Lăpușeanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

*prezentată în conformitate cu
art.135 alin. (1) lit. a), b) din Constituția RM, art.4 alin.(1) lit. a), b),
art.24 alin.(1), art. 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională,
art.4 alin.(1) lit. a), b), art. 38 alin.(1) lit. g) din Codul jurisdicției
constituționale*

I. AUTORUL SESIZĂRII:

SÎRBU Serghei, PADNEVICI Corneliu

Deputați în Parlamentul Republicii Moldova,
mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 105

II. OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect:

1) interpretarea dispoziției de la art.70 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova, în sensul explicării dacă întinderea inviolabilității parlamentare reglementată *de lege lata* care operează doar pentru anumite măsuri procesuale restrictive, enumerate expres și exhaustiv: reținere, arest, percheziție (cu excepția infracțiunii flagrante) și trimitere în judecată, garantează sau nu, pe deplin, separarea puterilor în stat, păstrarea autonomiei parlamentare și a integrității Parlamentului, protejarea opoziției în cadrul Parlamentului, precum și protecția mandatului parlamentar;

2) interpretarea art. 70 alin. (3) din Constituție în sensul dacă se răsfrânge protecția imunității deputatului și asupra așa măsuri de investigații speciale precum interceptarea comunicațiilor, urmărirea și altele care sunt de aceeași categorie și care restrâng drepturile fundamentale, și limitează independența deputatului?

3) exercitarea controlului constituționalității asupra prevederii de la art.63 alin.(1) în combinație cu alin.(1¹) Cod de procedură penală prin prisma prevederilor art.1 alin.(3), art.23 alin.(2) coroborate cu articolele 20, 26 și 28 din Constituția Republicii Moldova și articolele 6 și 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

III. LEGISLAȚIA PERTINENTĂ:

1. Prevederi relevante ale Convenției Europene a Drepturilor Omului, în vigoare pentru Republica Moldova din 01.02.1998:

Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

(...)”

Articolul 8. Dreptul la respectarea vieții private și de familie

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării,

apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora”.

Articolul 17. Interzicerea abuzului de drept

„Nicio dispoziție din prezenta Convenție nu poate fi interpretată ca autorizând unui stat, unui grup sau unui individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau libertăților recunoscute de prezenta Convenție, sau de a aduce limitări acestor drepturi și libertăți, decât cele prevăzute de această Convenție”.

Articolul 18. Limitarea folosirilor restrângerilor drepturilor

„Restricțiile care, în termenii prezentei Convenții, sunt aduse respectivelor drepturi și libertăți, nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care ele au fost prevăzute.”

2. Prevederi relevante ale Constituției Republicii Moldova (M.O., 1994, nr.1):

Articolul 1. Statul Republica Moldova

„(...)

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate”.

Articolul 4. Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale”.

Articolul 8. Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia”.

Articolul 20. Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție”.

Articolul 23. Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative”.

Articolul 26. Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege”.

Articolul 28. Viața intimă, familială și privată

„Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată”.

Articolul 69 Mandatul deputaților

„(1) Deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării.

(2) Calitatea de deputat încetează la data întrunirii legale a Parlamentului nou-ales, în caz de demisie, de ridicare a mandatului, de incompatibilitate sau de deces.”

Articolul 70. Incompatibilități și imunități

„(1) Calitatea de deputat este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.

(2) Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.

(3) **Deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată fără încuviințarea Parlamentului, după ascultarea sa.”**

Articolul 134. Statutul

„(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

(3) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat”.

Articolul 135. Atribuțiile

„(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

b) interpretează Constituția; (...).”

Articolul 140. Hotărârile Curții Constituționale

„(1) Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule, din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale.

(2) Hotărârile Curții Constituționale sunt definitive și nu pot fi atacate”.

3. Prevederi relevante ale Legii despre statutul deputatului în Parlament, nr.39 din 07 aprilie 1994 (M.O., 1994, nr.4, art.78):

Art.9. - „(1) Imunitatea parlamentară are ca scop protejarea deputatului în Parlament împotriva urmărilor judiciare și garantarea libertății lui de gândire și de acțiune.

(2) Deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică sub nici o formă pentru opiniile politice sau voturile exprimate în exercitarea mandatului”.

Art.10. - „(1) **Deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată pe cauză penală ori contravențională fără încuviințarea prealabilă a Parlamentului după ascultarea sa.**

(2) Cererea la reținere, arest, percheziție sau trimitere în judecată penală ori contravențională este adresată Președintelui Parlamentului de către Procurorul General. Președintele Parlamentului o aduce la cunoștință deputaților în ședință publică în cel mult 7 zile de la parvenirea acesteia și o trimite de îndată spre examinare Comisiei juridice, pentru numiri și imunități, care, în cel mult 15 zile, va constata existența unor motive temeinice pentru aprobarea cererii. Hotărârea comisiei este adoptată prin votul secret a cel puțin jumătate plus unu din membrii ei.

(3) Procurorul General va depune în comisie toate documentele pe care acesta le solicită. În caz de refuz comisia va face apel în Parlament.

(4) Raportul comisiei este supus examinării și aprobării în Parlament imediat, în cel mult 7 zile de la prezentarea acestuia.

(5) Parlamentul decide asupra cererii Procurorului General cu votul secret al majorității deputaților aleși.

[Art.10 al.(5) declarat neconstituțional prin HCC27 din 17.11.15, MO69-77/25.03.16 art.12; în vigoare 17.11.15]

(6) **Acțiunea penală împotriva deputatului poate fi intentată numai de Procurorul General”.**

Art.11. - „(1) În caz de infracțiune flagrantă, deputatul poate fi reținut la domiciliu pe o durată de 24 de ore numai cu încuviințarea prealabilă a Procurorului General. Acesta va informa neîntârziat Președintele Parlamentului asupra reținerii.

(2) Dacă Parlamentul consideră că nu există temei pentru reținere, dispune imediat revocarea acestei măsuri.

(3) Reținerea, arestul sau percheziția deputatului în alte împrejurări sau din alte motive nu se admite”.

4. Prevederi relevante ale Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797 din 2 aprilie 1996 (M.O., 2007, nr. 50, art. 237):

Articolul 94. Imunitatea parlamentară

„(1) În conformitate cu prevederile constituționale, imunitatea parlamentară are ca scop protejarea deputatului în Parlament împotriva urmărilor judiciare și garantarea libertății de exprimare a acestuia.

(2) Deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată fără încuviințarea prealabilă a Parlamentului, după ascultarea sa.

(3) Inviolabilitatea nu se extinde asupra membrilor familiei deputatului”.

5. Prevederi relevante ale Codului de procedură penală, nr.122 din 14.03.2003, (republicat în M.O., 2013, nr.248-251, art.699):

Articolul 7. Legalitatea procesului penal

„(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

(2) Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(...)

(5) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică națională ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte, instanța va aplica reglementările internaționale în direct, motivând hotărârea sa și informând despre aceasta autoritatea care a adoptat norma națională respectivă și Curtea Supremă de Justiție.

(6) Hotărârile Curții Constituționale privind interpretarea Constituției sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sunt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

(7) Hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție în chestiunile privind aplicarea prevederilor legale în practica judiciară au caracter de recomandare pentru organele de urmărire penală și instanțele judecătorești.

(8) Hotărârile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt obligatorii pentru organele de urmărire penale, procurori și instanțele de judecată.

(9) Deciziile Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție pronunțate ca urmare a examinării recursului în interesul legii sunt obligatorii pentru instanțele de judecată în măsura în care situația de fapt și de drept pe cauză rămâne cea care a existat la soluționarea recursului.”

Articolul 9. Egalitatea în fața legii și a autorităților

„(...)

(2) Condițiile speciale de urmărire penală și judecare față de anumite categorii de persoane care beneficiază, conform legii, de un anumit grad de imunitate se asigură în baza prevederilor Constituției, tratatelor internaționale, prezentului cod și altor legi”.

Articolul 63. Bănuitul

„(1) Bănuitul este persoana fizică față de care există anumite probe că a săvârșit o infracțiune până la punerea ei sub învinuire. Persoana poate fi recunoscută în calitate de bănuît prin unul din următoarele acte procedurale, după caz:

- 1) procesul-verbal de reținere;
- 2) ordonanța sau încheierea de aplicare a unei măsuri preventive neprivative de libertate;
- 3) ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuît.

(1¹) Ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuît și informația despre drepturile prevăzute la art. 64 se aduc la cunoștință în decurs de 5 zile din momentul de emiterie a ordonanței, dar nu mai târziu de ziua în care bănuitul s-a prezentat sau a fost adus silit, ori din momentul de începere a primei acțiuni procedurale efectuate în raport cu acesta. În cazul în care există necesitatea dispunerii unor măsuri speciale de investigații în privința bănuitului, aducerea la cunoștință a ordonanței de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuît și a drepturilor sale se amână în baza ordonanței motivate a procurorului, cu autorizarea judecătorului de instrucție pe o perioadă de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii motivate a perioadei până la 3 luni. În cazul infracțiunilor privind crima organizată, spălarea de bani, al infracțiunilor cu caracter terorist, al infracțiunilor de corupție și ale celor conexe actelor de corupție, termenul de amânare a aducerii la cunoștință poate fi prelungit până la 6 luni, la demersul procurorului, cu autorizarea judecătorului de instrucție. Fiecare prelungire a termenului de amânare a aducerii la cunoștință a ordonanței de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuît și a drepturilor sale nu poate depăși 30 de zile.

(2) Organul de urmărire penală nu este în drept să mențină în calitate de bănuît:

- 1) persoana reținută – mai mult de 72 de ore;
- 2) persoana în privința căreia a fost aplicată o măsură preventivă neprivativă de libertate – mai mult de 10 zile din momentul când i s-a adus la cunoștință ordonanța despre aplicarea măsurii preventive;
- 3) persoana în privința căreia a fost dată o ordonanță de recunoaștere în această calitate – mai mult de 3 luni, iar cu acordul Procurorului General și al adjuncților săi - mai mult de 6 luni.

(3) La momentul expirării, după caz, a unui termen indicat în alin.(2), organul de urmărire penală este obligat să elibereze bănuitul reținut ori să revoce, în modul stabilit de lege, măsura preventivă aplicată în privința lui, dispunând scoaterea lui de sub urmărire sau punerea lui sub învinuire. În caz de prelungire a termenului de menținere în calitate de bănuît mai mult de 3 luni, ofițerul de urmărire penală este obligat să informeze imediat bănuitul despre aceasta.

(4) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată, constatând că bănuiala nu s-a confirmat, este obligată să elibereze bănuitul reținut sau să revoce măsura preventivă aplicată în privința lui până la expirarea termenelor indicate în alin.(2), dispunând scoaterea lui de sub urmărire.

(5) Calitatea de bănuît încetează din momentul eliberării reținutului, revocării măsurii preventive aplicate în privința lui ori, după caz, anulării ordonanței de recunoaștere în calitate de bănuît și scoaterii lui de sub urmărire, sau din momentul emiterii de către organul de urmărire penală a ordonanței de punere sub învinuire.

(6) – *abrogat*.

(7) Interogarea în calitate de martor a persoanei față de care există anumite probe că a săvârșit o infracțiune se interzice”.

Articolul 274. Începerea urmăririi penale

„(1) Organul de urmărire penală sau procurorul sesizat în modul prevăzut în art.262 și 273 dispune în termen de 30 de zile, prin ordonanță, începerea urmăririi penale în cazul în care, din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă cel puțin o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală, informând despre aceasta persoana care a înaintat sesizarea sau organul respectiv.

(2) În cazul în care organul de urmărire penală sau procurorul se autosesizează în privința începerii urmăririi penale, el întocmește un proces-verbal în care consemnează cele constatate privitor la infracțiunea depistată, apoi, prin ordonanță, dispune începerea urmăririi penale”.

6. Prevederi relevante ale Legii cu privire la Procuratură, nr.3 din 25 februarie 2016 (M.O., 2016, nr.69-77, art.113):

Articolul 11. Atribuțiile Procurorului General

„(1) Procurorul General are următoarele atribuții:

(...)

h) solicită acordul pentru pornirea urmăririi penale sau, după caz, pornește urmărirea penală în cazurile prevăzute de lege;

(...)”.

7. Prevederi relevante ale Legii cu privire la statutul judecătorului, nr.544 din 20.07.1995 (M.O., 1995, nr.59-60, art.664, republicată în M.O., 2012, nr.185, art.620):

Articolul 19. Inviolabilitatea judecătorului

„(...)

(4) Urmărirea penală împotriva judecătorului poate fi pornită doar de către Procurorul General sau prim-adjunctul, iar în lipsa acestuia de către un adjunct în temeiul ordinului emis de Procurorul General, cu acordul Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile Codului de procedură penală. În cazul săvârșirii de către judecător a infracțiunilor specificate la art. 243, 324, 326 și 330² ale Codului penal al Republicii Moldova, precum și în cazul infracțiunilor flagrante, acordul Consiliului Superior al Magistraturii pentru pornirea urmăririi penale nu este necesar.

(...)”.

8. Prevederi relevante ale Legii cu privire la Curtea Constituțională, nr.317 din 13 decembrie 1994 (M.O., 1995, nr.8, art.86):

Articolul 4. Atribuțiile

„(1) Curtea Constituțională:

a) exercită la sesizare controlul constituționalității legilor, regulamentelor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

b) interpretează Constituția;

(...)

(2) Competența Curții Constituționale este prevăzută de Constituție și nu poate fi contestată de nici o autoritate publică”.

Articolul 24. Sesizarea Curții Constituționale

„(1) Curtea Constituțională exercită jurisdicția la sesizarea făcută de subiecții stabiliți de prezenta lege, în condițiile Codului Jurisdicției Constituționale.
(...)”

Articolul 25. Subiecții cu drept de sesizare

„Dreptul de sesizare îl au:

(...)

g) deputatul în Parlament;

(...)”.

9. Prevederi relevante ale Codului jurisdicției constituționale, nr.502 din 16 iunie 1995 (M.O., 1995, nr.53-54, art.597):

Articolul 2. Autoritatea de jurisdicție constituțională

„(1) Unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova este Curtea Constituțională.

(2) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească, garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat”.

Articolul 4. Competența în materie a Curții Constituționale

„(1) În exercitarea jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională:

a) efectuează, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

b) interpretează Constituția;

(...)

(2) Se supun controlului constituționalității numai actele normative adoptate după intrarea în vigoare a Constituției Republicii Moldova - 27 august 1994.

(3) Curtea Constituțională examinează în exclusivitate chestiuni de drept”.

Articolul 38. Subiecții cu drept de sesizare

„(1) Curtea Constituțională exercită jurisdicția constituțională la sesizarea făcută de:

(...)

g) deputatul în Parlament;

(...)”.

Articolul 39. Forma și conținutul sesizării

„(...)

(2) Sesizarea trebuie să fie motivată și să cuprindă: a) denumirea Curții Constituționale ca instanță sesizată; b) denumirea și adresa subiectului sesizării; c) obiectul sesizării; d) împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele; e) cerințele sesizării; f) alte date

referitoare la obiectul sesizării; g) nomenclatorul documentelor anexate; h) semnătura subiectului, codul și ștampila lui.”

IV. EXPUNEREA ARGUMENTELOR ÎN SUSȚINEREA SESIZĂRII

1) Cu referire la interpretarea dispoziției de la art.70 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova, în sensul explicării dacă întinderea inviolabilității parlamentare reglementată de lege lata, care operează doar pentru anumite măsuri procesuale restrictive, enumerate expres și exhaustiv: reținere, arest, percheziție (cu excepția infracțiunii flagrante) și trimitere în judecată, garantează sau nu, pe deplin, separarea puterilor în stat, păstrarea autonomiei parlamentare și a integrității Parlamentului, protejarea opoziției în cadrul Parlamentului, precum și protecția mandatului parlamentar

Imunitatea parlamentară este unul dintre cele mai vechi instrumente de garanție parlamentară din Europa. Tocmai datorită Revoluției franceze din 1789, s-a configurat o puternică protecție a mandatului de parlamentar pentru ca el să-și poată exercita liber mandatul, fără ca nici executivul și nici judiciarul să-i poată restrânge independența sa, condiție absolută de suveranitate, context în care au rezultat două componente (aspecte) ale imunității:

- **lipsa de răspundere a deputatului** cu privire propunerile și voturile date în exercițiul mandatului;

- **inviolabilitatea deputatului** care-l protejează pe titularul mandatului contra urmărilor penale sau arestărilor abuzive.

Garanțiile oferite de imunitatea parlamentară în cele două aspecte ale sale (lipsa de răspundere și inviolabilitatea), derivă din aceeași necesitate, și anume cea a asigurării independenței Parlamentului în îndeplinirea misiunii sale.

Între timp, modelul francez a influențat și a fost preluat de către majoritatea statelor din Europa continentală. Nu face excepție nici Republica Moldova. Astfel, sediul materiei imunității parlamentare (componenta – inviolabilitatea deputatului) este consacrat atât constituțional (art.70 alin.(3) din Constituție), cât și legal (art.10 alin.(1) din Legea despre statutul deputatului, nr.39 din 07 aprilie 1994; art.94 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797 din 2 aprilie 1996).

De lege lata, reieșind din prevederile stipulate *supra*, domeniul de aplicare al inviolabilității parlamentare în Republica Moldova se limitează la cauze penale (și cele contravenționale, prin asimilare) și nu împiedică orice acțiune de urmărire penală. Aceasta deoarece, art.70 alin.(3) din Constituție enumeră expres și exhaustiv următoarele măsuri procesuale restrictive care constituie obstacole în calea realizării lor: **reținerea, arestul, percheziția (cu excepția infracțiunii flagrante) și trimiterea în judecată.**

De altfel, în Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 2 din 20.01.2015 pentru interpretarea articolului 1 alin. (3) combinat cu articolele 69 și 70 din Constituția Republicii Moldova (imunitatea și încetarea mandatului deputatului), instanța de contencios constituțional a reținut, *inter alia*, că:

„69. Astfel, protecția inviolabilității operează doar pentru anumite măsuri procesuale restrictive, enumerate expres și exhaustiv de Constituție: reținere, arest, percheziție. Există o excepție în caz de «infracțiune flagrantă».

70. Astfel, doar cu aceste rezerve, în privința deputatului poate fi pornită și exercitată urmărirea penală fără necesitatea ridicării imunității.

71. Totodată, la finalizarea urmăririi penale trimiterea cauzei în judecată de către procurorul care a întocmit rechizitoriul poate fi efectuată doar după ridicarea imunității deputatului, în condițiile stabilite de Regulamentul Parlamentului.

72. Curtea admite că urmărirea penală împotriva unui deputat, precum și măsurile coercitive asociate cu acestea pot afecta funcționarea chiar a Parlamentului și pot perturba serenitatea lucrărilor parlamentare. Curtea recunoaște, în acest sens, finalitatea instituțională a acestei prerogative, care vizează garantarea funcționării normale și integritatea instituției parlamentare. În aceste circumstanțe, regimul derogatoriu de la dreptul comun urmărește scopuri legitime”.

Pornind de la scopul general al imunității parlamentare, cel de protecție a mandatului parlamentar, ca garanție a îndeplinirii prerogativelor constituționale și, totodată, o condiție a funcționării statului de drept, apare ca firească întrebarea: **În ce măsură rezervele procesuale consacrate constituțional în art.70 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova asigură independența Parlamentului în îndeplinirea misiunii sale?**

În special, întrebarea ridicată decurge din semnalele de ultimă oră, tot mai des reclamate, care prefigurează exercitarea nestingherită asupra deputaților din opoziție a unor măsuri procesuale, cum ar fi: urmărirea vizuală, interceptarea convorbirilor telefonice etc. Oare asemenea măsuri procesuale nu afectează activitatea politică a deputatului și nu subminează preeminența dreptului?

Mai mult, măsurile în discuție sunt suficient de intruzive în dreptul la viața privată și de familie. În sprijinul aceste teze se reține că în pct.39 al Hotărârii Curții Constituționale nr. 29 din 12 decembrie 2019 se menționează că viața privată reprezintă un concept vast, nesusceptibil de o definiție exhaustivă.

Curtea Europeană a reținut, în jurisprudența ei, că numele, identificarea de gen, apartenența etnică, viziunea religioasă, informația privind starea sănătății, dreptul la reputație, orientarea sexuală ș.a. constituie elemente importante ale sferei personale protejate de art.8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Acest articol, care stă, împreună cu jurisprudența care-l dezvoltă, la baza interpretării art.28 din Constituție, poate include și activitățile cu caracter profesional sau de afaceri (A se vedea: cauza *Niemietz împotriva Germaniei*, hot. din 16.12.1992, §29). Prin urmare, există o zonă de interacțiune a unei persoane cu altele, chiar și într-un context public, care se poate încadra în câmpul de aplicare a vieții private (A se vedea: cauza *Peck împotriva Regatului Unit*, hot. din 28.01.2003, §57).

În cazurile în care art.8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului este invocat în legătură cu o activitate publică, Curtea de la Strasbourg aplică noțiunea „viață privată” urmând două abordări diferite: (i) constatarea existenței unei probleme care ține de „viața privată” ca motiv al litigiului (abordare bazată pe motive) și (ii) deducerea existenței unei probleme care ține de „viața privată” în ceea ce privește consecințele măsurii contestate (abordare bazată pe consecințe). Aceste abordări au fost sistematizate de către Marea Cameră a Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza *Denisov împotriva Ucrainei* (hot. din 25.09.2018, §103-109).

Acele capete de cerere care se referă la exercitarea activității profesionale intră în sfera noțiunii „viață privată” în cazul în care elementele care se raportau la viața privată erau considerate ca fiind criterii de calificare pentru funcția în cauză și măsura denunțată era bazată pe motive care afectau libertatea de alegere a individului în sfera vieții private (*Ibidem*, §103).

În ipoteza în care motivele care stau la baza adoptării unei măsuri care afectează viața profesională a unei persoane nu au nicio legătură cu viața sa privată, se poate pune totuși o problemă din perspectiva art. 8 din Convenția Europeană dacă această măsură a avut sau poate avea grave consecințe negative asupra vieții sale private. În această privință, Curtea de la Strasbourg a ținut cont de consecințe negative (i) asupra „cercului intim” al persoanei în cauză, atunci când există grave repercusiuni materiale, (ii) asupra posibilității „de a-i fi afectate și de a dezvolta relații cu alte persoane” și (iii) asupra reputației sale (*Ibidem*, §107).

În orice caz, atunci când abordarea bazată pe motive nu permite să fie justificată aplicabilitatea art. 8 din Convenție, trebuie analizate consecințele măsurii impuse asupra elementelor sus-menționate ale vieții private pentru a stabili dacă respectivul capăt de cerere intră sub incidența noțiunii „viață privată”. Cu toate acestea, o astfel de diviziune nu exclude faptul că Curtea Europeană a Drepturilor Omului ar putea considera oportun să urmeze cele două abordări coroborate, analizând dacă există o problemă care afectează viața privată în motivele aflate la originea măsurii impuse și, în plus, analizând consecințele măsurii luate (*Ibidem*, §109).

Raportând aceste raționamente la problema de drept pusă în discuție, constatăm că atât din perspectiva abordării bazate pe motive, cât și din perspectiva abordării bazate pe consecințe, alte măsuri procesuale aplicate în privința deputatului aduc o ingerință în dreptul la viață privată. Dar acest drept nu este unul absolut. El poate fi restrâns. Restrângerea trebuie să fie prevăzută de lege, să urmărească un scop legitim și să fie proporțională.

Ingerința în discuție poate să nu aibă un scop legitim, ci doar să asigure persecutarea în mod nejustificat deputații, mai cu seamă, a celor din opoziție, reducându-i la tăcere.

Trecând peste etapa scopului legitim, se constată că impunerea altor măsuri procesuale intruzive în drepturile fundamentale, fără ridicarea în prealabil a imunității deputatului, nu asigură un echilibru corect între interesele concurente.

Așa fiind, apreciem că alte măsuri procesuale (cum ar fi: urmărirea vizuală, interceptarea convorbirilor telefonice etc.) decât cele enunțate expres în art.70 alin.(3) din Constituție sunt de natură, de asemenea, să încalce dreptul garantat de art.28 din Constituție și, respectiv, de art.8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Efectuarea altor măsuri procesuale (suficient de intruzive în drepturile fundamentale garantate de Constituție) fără ridicarea imunității poate rereprezenta o alunecare în arbitrar și o încercare de a reduce la tăcere deputații „incomozii”.

În pct.185 al Raportului cu privire la limitele și ridicarea imunităților parlamentare (CDLAD(2014)011), aprobat în cadrul celei de-a 98-a reuniuni plenare din 21-22 martie 2014, în partea ce ține de domeniul de aplicare a inviolabilității, Comisia de la Veneția a menționat următoarele: „[...] regulile ce prevăd inviolabilitatea pot, în unele state, să îndeplinească funcția democratică de protecție a Parlamentului ca instituție, și în particular a opoziției parlamentare, de o presiune necorespunzătoare sau hârțuire din partea executivului, puterii judecătorești sau din partea altor oponenți politici. Regulile ce instituie inviolabilitatea parlamentară pot, prin urmare, să fie justificate acolo unde alte măsuri de protecție a membrilor parlamentului nu sunt adecvate. Dar ele trebuie să fie întotdeauna

interpretate și aplicate într-o manieră restrictivă. Astfel de norme trebuie să fie supuse unor limitări și condiții, și trebuie să existe întotdeauna posibilitatea ridicării imunității, urmând o procedură clară și imparțială.”

Mai mult ca atât, în Avizul său pe marginea proiectului de revizuire a Constituției României (CDL-AD (2002) 12), adoptat la cea de-a 51-a reuniuni plenare din 5-6 iulie 2002, Comisia de la Veneția a semnalat că „[...] imunitatea parlamentară ar putea avea un anumit sens în statele aflate în proces de tranziție spre democrație și având o experiență politică autoritară, lungă și recentă, unde nu poate fi exclusă ingerința puterii executive în funcționarea normală a Parlamentului și unde nu poate fi garantată în totalitate independența puterii judecătorești” (§ 33). Totodată, Comisia de la Veneția susține ca „Urmează să se facă diferență clară între iresponsabilitatea referitoare la opiniile și voturile emise în exercițiul funcției – care trebuie să fie totală – și imunitatea de jurisdicție, care impune să se prevadă ca deputatul eventual urmărit pentru săvârșirea unui delict nu va trebui să răspundă pentru actul său decât în fața unei jurisdicții speciale. Între acestea două, se situează chestiunea urmării sau a arestării unui membru al parlamentului în timpul sesiunii parlamentare (inviolabilitate). În orice ipoteza, trebuie să fie solicitată autorizația camerei, care se manifestă prin ridicarea imunității parlamentare a deputatului sau a senatorului vizat” (§§ 34-35 din Avizul menționat supra).

Achiesând la raționamentele expuse de către Comisia de la Veneția în coroborare cu circumstanțele potrivit cărora Republica Moldova este încă în proces de tranziție spre democrație și având o experiență politică autoritară, lungă și recentă, unde nu poate fi exclusă ingerința altor puteri sau autorități în funcționarea normală a Parlamentului și unde nu poate fi garantată în totalitate independența puterii judecătorești, rezultă în afara oricărui dubiu că **inviolabilitatea parlamentară ar trebui să acopere varii repercusiuni importante asupra situației deputatului în vederea garantării reale și depline a independenței sale.** Or, nu există nici o îndoială că **inviolabilitatea contribuie la a asigura această independență deplină, prin prevenirea oricărei posibilități de a începe urmărirea penală inspirată de intenția de a afecta activitatea politică a deputatului, protejând astfel opoziția de presiuni sau abuzuri din partea majorității** (A se vedea: *cauza Kart împotriva Turciei*, hot. din 03.12.2009, §90). În plus, procesele penale împotriva unui parlamentar pot afecta funcționarea grupului din care aparține persoana în cauză și pot perturba desfășurarea normală a activităților parlamentare. Acest regim al imunității, care reprezintă o derogare de la dreptul comun, poate fi considerat ca urmărind un scop legitim (*cauza Kart împotriva Turciei*, hot. din 03.12.2009, §91).

Într-adevăr, procesele penale pornite împotriva deputaților din Parlamentul de legislatura a X-a, vin să justifice alegațiile vizionare ale Curții Europene expuse în hotărârea sa pe marginea cauzei *Kart împotriva Turciei*, context în care putem susține fără careva rezerve că **urmărirea penală a deputaților ce fac parte din opoziția parlamentară de legislatura a X-a, nu numai că a afectat funcționarea fracțiunii parlamentare din care face parte deputatul urmărit, dar și a perturbat desfășurarea normală a activităților parlamentare.**

Este greu să prevedem acțiunile majorității parlamentare care vor urma, dar este limpede să analizăm modul în care această majoritate parlamentară a abordat deputații din opoziție. Astfel, presiunile și abuzurile la care au fost expuși mai mulți deputați din opoziția parlamentară de legislatura a X-a, se înscriu într-un proces deliberat de afectare nu numai a independenței deputatului supus acțiunilor de urmărire penală și a fracțiunii parlamentare din

care face parte respectivul deputat, dar și a integrității Parlamentului, lezând grav democrația politică eficientă. **În opinia autorului sesizării, aceste practici trebuie abolite, întrucât creează premise sigure de instaurare a unei dictaturi, încălcând separarea puterilor în stat, afectând cu precădere integritatea Parlamentului.**

În acest sens, Curtea Europeană a recunoscut deja faptul că Statele acordă o imunitate parlamentară, mai mult sau mai puțin extinsă și că aceasta este o practică de lungă durată, care vizează scopurile legitime care sunt protecția libertății de exprimare a Parlamentului și menținerea separării puterilor legislative și judiciare (A se vedea: cauza *A împotriva Marii Britanii*, hot. din 17.12.2002, §§75-78, cauza *Cordova împotriva Italiei (nr.1)*, hot. din 30.01.2003, §55, cauza *Cordova împotriva Italiei (nr. 2)*, hot. din 30.01.2003, § 56 și cauza *De Jorio împotriva Italiei*, hot. din 03.06.2004, §49). Diferitele forme în care se poate manifesta imunitatea parlamentară pot de fapt să servească protecției unei democrații politice eficiente, piatra unghiulară a sistemului Convenției, tocmai în măsura în care acestea tind să protejeze autonomia legislativă și opoziția parlamentară.

Din punct de vedere al compatibilității sale cu Convenția, cu cât o imunitate este mai largă, cu atât motivele care o justifică trebuie să fie imperioase (A se vedea: cauza *A împotriva Marii Britanii*, hot. din 17.12.2002, §78). În cauzele *Tsalkitzi împotriva Greciei*, hot. din 16.11.2006 și *Syngelidis împotriva Greciei*, hot. din 11.02.2010, Curtea Europeană a punctat că este legitim, în principiu, ca statele să-și protejeze legislatorii folosind instrumentul imunității care servește ca și garanție a îndeplinirii atribuțiilor constituționale fără a fi influențați. În același timp, în măsura în care faptele membrilor Parlamentului, nu sunt săvârșite în legătură cu calitatea oficială a acestora, conceptul imunității urmează a fi interpretat într-o măsură cât mai îngustă.

Astfel, putem susține că, cu cât măsurile de protecție a deputatului servesc mai puțin integrității Parlamentului, cu atât justificarea întinderii inviolabilității parlamentare devine mai necesară. Iată de ce, considerăm că măsurile procesuale restrictive prevăzute în art.70 alin.(3) din Constituție, care constituie obstacole în calea realizării lor: **reținerea, arestul, percheziția (cu excepția infracțiunii flagrante) și trimiterea în judecată**, fără ridicarea imunității parlamentare, sunt insuficiente în latura protejării deputaților de posibile abuzuri ale majorității parlamentare sau ale celorlalte puteri.

Luând în calcul că percheziția reprezintă o măsură procesuală restrictivă care împiedică realizarea acesteia împotriva deputaților, nu este clar de ce protecția inviolabilității parlamentare nu operează și în privința altor acțiuni de urmărire penală, care au același grad de repercusiune, afectând dreptul la respectarea vieții private, precum: interceptarea și înregistrarea comunicărilor sau a imaginilor, supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea, urmărirea vizuală ș.a.?

Astfel, Curtea Constituțională este chemată să aprecieze dacă nu cumva lipsa integrării în ordinea constituțională a altor măsuri procesuale restrictive, decât cele prevăzute actualmente în art.70 alin.(3) din Constituție, nu are aptitudinea să garanteze, pe deplin, separarea puterilor în stat, păstrarea autonomiei parlamentare și a integrității Parlamentului, protejarea opoziției în cadrul Parlamentului, precum și protecția mandatului parlamentar.

2) Cu referire la exercitarea controlului constituționalității asupra prevederii de la art.63 alin.(1) în combinație cu alin.(1¹) Cod de procedură penală prin prisma prevederilor art.1 alin.(3), art.23 alin.(2) coroborate cu articolele 20, 26 și 28 din Constituția Republicii Moldova și articolele 8 și 6 din Convenția Europeană

În conformitate cu art.274 alin.(1) Cod de procedură penală, *organul de urmărire penală sau procurorul sesizat în modul prevăzut în art.262 și 273 dispune în termen de 30 de zile, prin ordonanță, începerea urmăririi penale în cazul în care, din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă cel puțin o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală, informând despre aceasta persoana care a înaintat sesizarea sau organul respectiv.*

Astfel, urmărirea penală este o fază a procesului penal, putând fi efectuată „in rem” sau „in personam”, persoana abilitată dispunând cu privire la actele efectuate pe cale de ordonanță.

Cu referire la esența juridică a normei reproduse *supra*, instanța de contencios constituțional, în Decizia nr.12 din 07.02.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr.123g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 274 alin.(7) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (începerea urmăririi penale) a statuat:

„26. În acest sens, Curtea observă că toate acțiunile procesuale care se desfășoară la etapa premergătoare urmăririi penale au un caracter, sui generis, concentrat asupra scopului de a stabili și confirma existența bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni și este circumscrisă termenului de 30 de zile de la momentul sesizării sau autosesizării organului de urmărire penală sau a procurorului.

27. Astfel, Curtea notează că, pornind de la natura scopului acțiunilor la etapa premergătoare urmăririi penale, acestea se rezumă la constatarea *faptei infracționale (in rem)*, însă nu și la formularea unei învinuiri în privința persoanei (*in personam*). Această regulă se aplică și la etapa pornirii urmăririi penale. Așadar, în ordonanța de începere a urmăririi penale se menționează doar fapta care a condiționat emiterea acesteia (*in rem*), or, în cazul existenței unei bănuieli rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană, organul de urmărire penală trebuie să-i acorde toate garanțiile caracteristice unei acuzații în materie penală”.

Pornind de la alegațiile Curții Constituționale relevată *supra*, luând în calcul anumite categorii de infracțiuni, care implică subiecți speciali, precum: mama copilului nou-născut (art.147 Cod penal); persoane publice (A se vedea de exemplu: art.324 alin.(1), art.327 alin.(1), art.332 alin.(1) Cod penal etc.), persoane cu funcție de demnitate publică (A se vedea de exemplu: art.324 alin.(3) lit.a), art.327 alin.(2) lit.b), art.332 alin.(2) lit.b) Cod penal etc.), rezultă în afara oricărui dubiu că pornirea urmăririi penale poate fi realizată doar în considerarea existenței unei bănuieli rezonabile privind comiterea infracțiunii de o anumită persoană concretă, ce deține calitățile speciale cerute de norma de incriminare care face obiectul urmăririi penale. Astfel, în cazul infracțiunilor cu subiect special, conținutul părții dispozitive, cât și a părții descriptive a ordonanței de pornire a urmăririi penale este expus într-o manieră care exclude apariția suspiciunilor față de alte persoane decât cea căreia i s-a atribuit o calificare juridico-penală. Aceeași situație este specifică în cazul pornirii urmăririi penale de către Procurorul General, ca prerogativă exclusivă atribuită de lege (A se vedea de exemplu: art.10 alin.(6) din Legea despre statutul deputatului în Parlament – *acțiunea penală împotriva deputatului poate fi intentată numai de Procurorul General*; art.19 alin.(4) din Legea cu privire la statutul judecătorului – *urmărirea penală împotriva judecătorului poate fi pornită doar de către Procurorul General sau prim-adjunctul ...*).

Pe cale de consecință, reieșind în special din constările instanței de contencios constituțional expuse în pct.27 din Decizia Curții Constituționale din 07.02.2017, deducem că urmărirea penală în astfel de cazuri este pornită „in personam”, indiferent dacă aceasta

rezultă numai din partea descriptivă și/sau din partea dispozitivă a ordonanței de începere a urmăririi penale. Or, încălcarea obligației procedurale pozitive prin efectuarea urmăririi penale „*in rem*”, dincolo de momentul în care, în mod rezonabil, se putea formula o „acuză în materie penală”, poate duce la o vătămare semnificativă și substanțială a dreptului la un proces echitabil.

Pornirea urmăririi penale „*in personam*” însă are valența unei acuzații în materie penală. Art.6 §3 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, precum și jurisprudența Curții Europene în materie, stabilesc că acuzatul are dreptul să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales, iar dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit din oficiu, atunci când interesele justiției o cer. Totodată, orice acuzat are dreptul să fie informat în cel mai scurt timp și în mod amănunțit asupra naturii și cauzei acuzației. Așa cum acuzația constă într-o notificare oficială referitoare la calitatea de acuzat, atunci, numai după acest moment se pot pune în discuție garanțiile procesuale ce țin de dreptul la apărare ori dreptul la un proces echitabil.

În acest sens, pornirea urmăririi penale „*in personam*” și neinformarea acestei persoane despre dreptul la apărare, în timp ce legislația națională prescrie în mod imperativ informarea bănuțului despre acuzațiile aduse și drepturile procesuale în sensul art.63 alin.(1¹) Cod de procedură penală, nu se conciliază cu principiile de drept ale unui proces echitabil.

Din rațiunile indicate *supra*, pornirea urmăririi penale „*in personam*” constituie actul procedural de atribuire a calității de bănuț. Or, conceptul „*acuză în materie penală*” are o semnificație „autonomă”, independentă de clasificările utilizate de sistemele juridice naționale ale statelor membre (A se vedea: cauza *Adolf împotriva Austriei*, hot. din 26.03.1982, §30). Acesta poate fi așadar definit drept „notificarea oficială, din partea autorității competente, privind suspiciunea referitoare la comiterea unei infracțiuni”, definiție care depinde, de asemenea, de existența sau absența unor „repercusiuni importante asupra situației [suspectului]” (A se vedea: cauza *Deweer împotriva Belgiei*, hot. din 27.02.1980, §§42 și 46; cauza *Eckle împotriva Germaniei*, hot. din 15.07.1982, §73).

Așadar, se poate vorbi despre existența unei „acuzații în materie penală” din momentul în care persoana a fost notificată oficial, de către autoritatea competentă, cu privire la susținerea că a comis o infracțiune, sau din momentul în care situația sa a fost „afectată în mod substanțial” de acțiunile întreprinse de către autorități, ca urmare a existenței unei suspiciuni în ceea ce o privește (A se vedea: cauza *Kalēja împotriva Letoniei*, hot. din 05.10.2017, §36).

În context, amintim că prin Hotărârea nr.26 din 23.11.2010 asupra excepției de neconstituționalitate a prevederilor alin.(6) art.63 din Codul de procedură penală, Curtea Constituțională a statuat:

„7. (...)

Pentru a proteja persoanele suspectate de săvârșirea infracțiunilor de acțiunile arbitrare ale organelor de urmărire penală, normele de procedură penală din Republica Moldova divizează aceste persoane în trei categorii: bănuți, învinuți și inculpați. Fiecare categorie implică drepturi speciale, care permit persoanei să reacționeze prin mijloace legale pentru apărarea sa eficientă împotriva suspiciunilor organelor de urmărire penală sau ale instanțelor de judecată.

8. În sensul art.63 CPP, bănuț este persoana față de care există anumite suspiciuni sau probe privind săvârșirea infracțiunii, dar nu există suficiente probe pentru a înainta

învinuirea și a o recunoaște în calitate de învinuit. Aceeași normă procesuală prevede trei acte procedurale prin care persoana poate fi recunoscută în calitate de bănuit:

1) procesul-verbal de reținere;

2) ordonanța sau încheierea de aplicare a unei măsuri preventive neprivative de libertate;

3) ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuit.

În sensul normelor constituționale, recunoașterea calității de bănuit se aplică în interesul persoanei, pentru apărarea sa, persoana dobândind astfel drepturi suplimentare, reglementate de art.64 CPP (să știe de ce este bănuit, să fie audiat în prezența apărătorului, să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală ș.a.)”.

Făcând o sinteză a jurisprudenței Curții Europene, conchidem că momentul existenței unei „acuzării” poate fi acela al:

- reținerii persoanei și obligării acesteia să depună jurământ înainte de a fi interogată ca martor (A se vedea: cauza *Brusco împotriva Franței*, hot. din 14.10.2010, §§46-50);

- citării și audierii unei persoane în calitate de martor, deși autoritățile naționale au analizat susținerile potrivit cărora aceasta a comis o infracțiune chiar de la începutul anchetei penale (A se vedea: cauza *Kalēja împotriva Letoniei*, hot. din 05.10.2017, §38);

- arestării unei persoane (A se vedea: cauza *Wemhoff împotriva Germaniei*, hot. din 27.06.1968, §19);

- informării oficiale asupra existenței unei acuzații (A se vedea: cauza *Eckle împotriva Germaniei*, hot. din 15.07.1982, §74; cauza *Motta împotriva Italiei*, hot. din 19.02.1991, §15);

- momentul solicitării ridicării imunității parlamentare (A se vedea: cauza *Frau împotriva Italiei*, hotărârea din 19 februarie 1991, §14);

- momentul în care, în materie vamală, unei persoane i s-a solicitat să predea o serie de documente și i s-au blocat conturile (A se vedea: cauza *Funke împotriva Franței*, hot. din 25.02.1993, §41);

- punerii în executare a unui mandat de percheziție (A se vedea: cauza *tratégies et Communications și Dumoulin împotriva Belgiei*, hot. din 15.07.2002, §42);

- desemnării persoanei suspecte a unui avocat (A se vedea: cauza *Angelucci împotriva Italiei*, hot. din 19.02.1991, §13);

- emiterii unei decizii de confiscare a bunurilor ridicate (A se vedea: cauza *Šleževičius împotriva Lituaniei*, hot. din 13.11.2001, §26) etc.

Fiind sesizată cu soluționarea criticilor de neconstituționalitate a art. 63 alin. (1) pct. 1)-3) și alin. (2) pct. 3) Cod de procedură penală, sub aspectul lipsei de acoperire a statutului de bănuit și prin alte acte procedurale decât cele menționate de dispozițiile contestate, dacă din acestea reiese o bănuială rezonabilă cu privire la comiterea unei infracțiuni, Curtea Constituțională în Decizia nr. 25 din 29.03.2018 a punctat cu valoare de principiu:

„27. Astfel, Curtea reține că modalitățile de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuit reglementate de articolul 63 alin. (1) din Codul de procedură penală se referă la prima componentă a conceptului de „acuzare în materie penală” în sensul Convenției, și anume la „notificarea oficială, din partea autorității competente, privind suspiciunea referitoare la comiterea unei fapte penale”.

28. Cu referire la criticile de neconstituționalitate invocate în sesizare, potrivit cărora modalitățile de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuit stabilite de articolul 63 alin. (1) din Cod sunt reglementate în mod limitativ, Curtea reține că problema abordată de

autorul excepției își găsește soluția în cuprinsul alin. (1¹) din același articol, care prevede că ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuț și informația despre drepturile prevăzute la articolul 64 se aduc la cunoștință în decurs de 5 zile [...] din momentul de începere a primei acțiuni procedurale efectuate în raport cu acesta.

29. Astfel, Curtea observă că soluția legislativă prevăzută de alin. (1¹) din articolul 63 din Cod reprezintă o excepție de la alin. (1) din același articol și corespunde celui de-a doilea element al noțiunii de „acuzatie în materie penală” în sensul Convenției, care se manifestă prin existența unor „repercusiuni importante asupra situației (persoanei)”. Excepția menționată constă în faptul că, în cazul în care față de o persoană există anumite bănuieli rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni și în raport cu aceasta sunt efectuate anumite acțiuni procedurale, care creează repercusiuni importante asupra situației persoanei, organele de urmărire penală au obligația de a recunoaște această persoană în calitate de bănuț în decurs de 5 zile din momentul de începere a primei acțiuni procedurale”.

Cu toate că recunoașterea calității de bănuț se aplică în interesul persoanei (Hotărârea Curții Constituționale nr.26 din 23.11.2010, pct.8), cu toate că în cazul existenței unei bănuieli rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană, organul de urmărire penală trebuie să-i acorde toate garanțiile caracteristice unei acuzații în materie penală (Decizia Curții Constituționale nr.12 din 07.02.2017, pct.27), cu toate că soluția legislativă prevăzută de alin. (1¹) din articolul 63 din Codul de procedură penală reprezintă o excepție de la alin. (1) din același articol și corespunde celui de-a doilea element al noțiunii de „acuzatie în materie penală” în sensul Convenției, care se manifestă prin existența unor „repercusiuni importante asupra situației (persoanei)” (Decizia Curții Constituționale nr.25 din 29.03.2018, pct.29), **practica de urmărire penală și cea judiciară rămân în continuare reticente în implementarea garanțiilor procesuale specifice dreptului la un proces echitabil.** Or, în continuare termenul de menținere a calității de bănuț este calculat neunitar, context în care există două orientări: 1) începând numai cu data emiterii actelor procedurale prevăzute în art. 63 alin. (1) pct. 1)-3) Cod de procedură penală; 2) începând cu data emiterii oricăror acte procedurale care ar conține o „bănuială rezonabilă privind comiterea unei infracțiuni de o anumită persoană” (ordonanța de începere a urmăririi penale „*in personam*”).

Deși în recursul în interesul legii, declarat de Președintele Uniunii Avocaților din Republica Moldova, privind interpretarea și aplicarea prevederilor art. 63 Cod de procedură penală, au fost aduse argumente pertinente și dovezi ce ar convinge un observator obiectiv că există o problemă de drept, care este rezolvată în mod diferit de instanțele judecătorești cu referire la momentul recunoașterii persoanei în calitate de bănuț, prin Decizia Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 22 februarie 2019, dosar nr. 4-1ril-2/2019, recursul în interesul legii a fost declarant inadmisibil.

Având în vedere că Decizia Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 22 februarie 2019, dosar nr. 4-1ril-2/2019, a fost adoptată după ce instanța de contencios constituțional a soluționat sesizările privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 63 alin. (1) pct. 1)-3) și alin. (2) pct. 3) Cod de procedură penală (Decizia nr.82 din 18.11.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr.130g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a art. 63 alin. (2) pct. 3) Cod de procedură penală și Decizia nr.9 din 19.01.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr.157g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 63 alin. (2) pct. 3) Codul de procedură penală, Decizia nr.25 din 29.03.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 20g/2018 privind excepția de

neconstituționalitate a art. 63 alin. (1) pct. 1)-3) și alin. (2) pct. 3) Cod de procedură penală, vizând termenul de menținere în calitate de bănuț, prelungirea termenului de menținere în calitate de bănuț și, respectiv, recunoașterea calității de bănuț a persoanei), **la momentul de față se prefigurează premisa pentru a revizui aspectele conturate anterior, în vederea excluderii dubiilor referitoare la esența socială și de drept ce decurge din „acuzafia în materie penală”**. Aceasta se impune, în special, în legătură cu multiplele abuzuri ale organului de urmărire penală, manifestată **prin încălcarea obligației procedurale pozitive de a recunoaște în calitate de bănuț persoana care a comis o faptă prejudiciabilă pentru care legea penală cere calitatea specială a subiectului infracțiunii și aducerea la cunoștință informația despre drepturile prevăzute la art.64 Cod de procedură penală.**

Așadar, pornirea urmăririi penale în baza unei infracțiuni cu subiect special implică, prin definiție, cunoașterea faptuitorului și notificarea acuzației. În consecință, **ordonanța de pornire a urmăririi penale în baza unei infracțiuni cu subiect special** trebuie să se regăsească expres în art.63 alin.(1) din Codul de procedură penală, printre actele procedurale de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuț. Aici nu există un aspect care necesită apreciere de la caz la caz care nu ar putea fi prevăzut *ab initio* în art.63 alin.(1) din Codul de procedură penală, ci o împrejurare obiectivă determinată de statutul subiectului infracțiunii. Prin definiție, în cazul infracțiunilor cu subiect special, urmărirea penală nu poate fi începută dacă nu este determinat presupusul faptuitor, numele căruia trebuie redat în ordonanța de începere a urmăririi penale.

Lipsa în art.63 alin.(1) din Codul de procedură penală, printre actele procedurale de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuț, a ordonanței de pornire a urmăririi penale în baza unei infracțiuni cu subiect special plasează justițiabilii într-o incertitudine juridică continuă. În așa fel, se deduce că prevederile criticate nu trec testul calității legii. Exigențele preeminenței dreptului presupun, *inter alia*, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, § 41). În acest sens, articolul 23 alin. (2) din Constituție impune adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile (a se vedea Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 23 ianuarie 2020, pct.42).

Din punct de vedere metodologic, pentru a putea fi invocat standardul calității legii prevăzut de articolul 23 alin. (2) din Constituție trebuie să existe o ingerință într-un drept fundamental. Curtea Constituțională a stabilit că nu există o problemă de constituționalitate din perspectiva calității unei legi atâ timp cât nu este afectat un drept fundamental (A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 38 din 7 aprilie 2020, pct.20, Decizia Curții Constituționale nr. 56 din 2 iunie 2020, pct.24). În jurisprudența sa, Curtea a menționat că testul calității legii se efectuează prin raportare la un drept fundamental. Calitatea unei legi nu constituie o problemă de constituționalitate atâ timp cât nu este afectat un drept fundamental (A se vedea: Decizia Curții Constituționale nr. 68 din 15 iunie 2020, pct.21).

Așa stând lucrurile, este de remarcat că necesitatea stabilirii exacte în acest caz a momentului de când este imputată persoanei o „acuzafie în materie penală” are o însemnătate juridică crucială. Începând cu acest moment persoana poate să-și exercite în mod efectiv dreptul la apărare și dreptul la protecția reputației persoanei (un aspect al dreptului la viață privată). Totodată, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a notat că în cauzele penale, condiția „termenului rezonabil” la care se face trimitere în art.6 §1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului începe să acționeze odată ce persoana a fost „acuzată” (A se vedea:

cauza *Kalēja împotriva Letoniei*, hot. din 05.10.2017, §36). Toate aceste drepturi trebuie să fi practice și efective, nu iluzorii și teoretice.

Plecând de la aceste premise, constatăm că incertitudinea juridică legată de recunoașterea persoanei în calitate de bănuț prin ordonanța de începere a urmării penale în baza unei infracțiuni cu subiect special este de natură să încalce dreptul la apărare, dreptul la reputație și dreptul la examinarea cauzei în termen rezonabil. Adică drepturile garantate de articolele 20, 26 și 28 din Constituție, precum și de articolele 6 și 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Mutatis mutandis, este de remarcat că în Hotărârea nr. 2 din 23 ianuarie 2020, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional un text din Codul de procedură penală, reținând în acel caz particular că incertitudinea juridică a fost de natură să afecteze dreptul la un proces echitabil al persoanei.

Invităm Curtea Constituțională să procedeze într-un mod similar și în prezenta cauză.

În cele din urmă, mai accentuăm că prin prezenta sesizare, autorul pe departe nu pune în discuție faptul dacă interpretarea normelor de la art.63 alin.(1) și alin.(1¹) Cod de procedură penală pe care o regăsim în practica de urmărire penală și cea judiciară este constituțională. Or, în cazul în care instanțele judecătorești aplică în mod diferit o prevedere legală, anume Curtea Supremă de Justiție trebuie să asigure aplicarea corectă și uniformă a legislației de către toate instanțele judecătorești (art.1 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, nr.789 din 26 martie 1996). Având în vedere că asigurarea aplicării uniforme și a interpretării corecte a legilor de către Curtea Supremă de Justiție a eșuat lamentabil, urmare a adoptării Deciziei Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 22 februarie 2019, dosar nr. 4-1ril-2/2019, autorul sesizării apelează la Înalțul for de contencios constituțional pentru a verifica previzibilitatea art.63 alin.(1¹) Cod de procedură penală, în vederea neadmiterii încălcării drepturilor garantate de articolele 20, 26 și 28 din Constituție, precum și de articolele 6 și 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a stabilit că „în eventualitatea în care interpretarea oferită de către Curtea Supremă de Justiție (ca urmare a judecării unui recurs în interesul legii) ar putea ridica probleme de constituționalitate, persoanele vor avea la dispoziție, în continuare, posibilitatea de a ridica excepția de neconstituționalitate” (A se vedea: Decizia Curții Constituționale nr.36 din 19 aprilie 2018, pct.45).

În aceste condiții, pentru a evita o posibilă condamnare a Republicii Moldova (care, de altfel, reprezintă doar o chestiune de timp) și, totodată, pentru a evita nu doar oprobriul, pe plan internațional, ci și probabilitatea plății de compensații (materiale și/sau morale) este imperioasă intervenția Curții Constituționale. Nutrim speranța că eventuala hotărâre a Curții va pune capăt încălcărilor sistematice ale drepturilor fundamentale garantate de Constituție (în particular, cele garantate de articolele 20, 26 și 28 din Constituție coroborate cu art. 1 alin. (3), art.23 alin. (2) și art.54 din Constituție).

V. CERINȚELE AUTORULUI

Reieșind din cele relevate, în temeiul art.135 alin.(1) lit. a), b) din Constituția Republicii Moldova, art.4 alin.(1) lit. a), b), art.24 alin.(1), art.25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.4 alin.(1) lit. a), b), art.38 alin.(1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale,

SOLICIT:

1. Admiterea prezentei sesizări spre examinare și examinarea acesteia în regim de urgență;

2. Interpretarea dispoziției de la art.70 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova, în sensul explicării dacă întinderea inviolabilității parlamentare reglementată de lege lata care operează doar pentru anumite măsuri procesuale restrictive, enumerate expres și exhaustiv: reținere, arest, percheziție (cu excepția infracțiunii flagrante) și trimitere în judecată, garantează sau nu, pe deplin, separarea puterilor în stat, păstrarea autonomiei parlamentare și a integrității Parlamentului, protejarea opoziției în cadrul Parlamentului, precum și protecția mandatului parlamentar;

3. Interpretarea art. 70 alin. (3) din Constituție în sensul dacă se răsfrânge protecția imunității deputatului și asupra așa măsuri de investigații speciale precum interceptarea comunicațiilor, urmărirea și altele care sunt de aceeași categorie și care restrâng drepturile fundamentale, și limitează independența deputatului?

4. Exercițarea controlului constituționalității asupra prevederii de la art.63 alin.(1) în combinație cu alin.(1¹) Cod de procedură penală prin prisma prevederilor art.1 alin.(3), art.23 alin.(2) coroborate cu articolele 20, 26 și 28 din Constituția Republicii Moldova și art. 8 și 6 din Convenția Europeană;

5. Declararea neconstituțională a prevederii de la art.63 alin.(1) și alin.(1¹) din Codul de procedură penală, în măsura în care nu prevede ordonanța de începere a urmăririi penale în baza unei infracțiuni cu subiect special.

VI. ALTE DATE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

Curtea Constituțională a examinat anumite critici de neconstituționalitate vizând termenul de menținere în calitate de bănuț, prelungirea termenului de menținere în calitate de bănuț și, respectiv, recunoașterea calității de bănuț a persoanei, urmare a sesizărilor privind *excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 63 alin. (2) pct. 3) Cod de procedură penală* (Decizia nr. 82 din 18.11.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr.130g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a art. 63 alin. (2) pct. 3) Cod de procedură penală și Decizia nr. 9 din 19.01.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr.157g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 63 alin. (2) pct. 3) Codul de procedură penală), *excepția de neconstituționalitate a art. 63 alin. (1) pct. 1)-3) și alin. (2) pct. 3) Cod de procedură penală* (Decizia nr. 25 din 29.03.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 20g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a art. 63 alin. (1) pct. 1)-3) și alin. (2) pct. 3) Cod de procedură penală), însă nu a găsit premise pentru a accepta aspectele conturate de autorii sesizărilor.

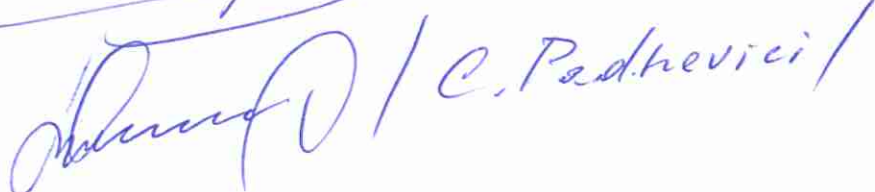
În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a subliniat că această situație nu poate să constituie un impediment pentru a solicita controlul de constituționalitate al unor prevederi din perspectiva altor critici de neconstituționalitate. În astfel de cazuri, Curtea trebuie să verifice dacă sesizarea conține argumente noi sau dacă există circumstanțe de ordin general

care să justifice o altă soluție privind admisibilitatea (A se vedea: Decizia Curții Constituționale nr. 124 din 25 noiembrie 2019, pct.17; Decizia Curții Constituționale nr. 25 din 2 martie 2020, pct.19; Decizia Curții Constituționale nr. 112 din 1 octombrie 2020, pct.19).

În acest sens, referitor la prevederile invocate în prezenta sesizare – motivele care stau la baza exercitării controlului de constituționalitate sunt altele decât cele ridicate și soluționate prin Decizia nr. 82 din 18.11.2016, Decizia nr. 9 din 19.01.2017 și Decizia nr. 25 din 29.03.2018, întrucât abordează aspecte ce țin de calitatea de bănuît atribuită unei persoane, ce deține calitățile speciale cerute de norma de incriminare care face obiectul urmăririi penale, sub aspectul previzibilității normei a cărei constituționalitate se cere a fi verificată și a respectării dreptului garantat de art. 28 din Constituție.

Așadar, este ineluctabilă analiza art. 63 alin. (1) și (1¹) Cod de procedură penală din perspectiva noilor critici de neconstituționalitate avansate în prezenta sesizare.

Cu Înaltă considerație,

 B. Șif / S. Sărbu /
 C. Padhevic /